

Mark- och miljööverdomstolen
via Mark- och miljödomstolen i Vänersborg

Mål nr
M 679-24

Datum
2024-08-25

Överklagande av beslut gällande koncession för torvtäkt på Grimsås mosse i Tranemo kommun, Västra Götalands län

Mark- och miljödomstolen har avslagit begäran från BirdLife Sverige och Västergötlands Ornitologiska Förening (VgOF) om återkallelse eller omprövning av koncession för torvtäkt på Grimsås mosse i Tranemo kommun. Föreningarna anser att den tillståndsgivna verksamheten strider mot miljölagstiftningen och att omständigheterna för detta aldrig prövades korrekt då tillståndet meddelades. Länsstyrelsen i Västra Götaland har tillse att den kontinuerliga ekologiska funktionaliteten (KEF) för bl.a. storspov och mindre hackspett bibehålls, men har negligerat detta i såväl det ursprungliga tillståndet som nuvarande process. **Mark- och miljödomstolens dom är därmed felaktig och måste överprövas. Som skäl för prövningstillstånd hos Mark- och miljööverdomstolen finns det uppenbar anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt samt att Mark- och miljööverdomstolen behöver ta upp målet för att ge vägledning i rättstillämpningen.**

Länsstyrelsen hävdar i sitt beslut att villkor i koncessionen reglerar de skyddsåtgärder som krävs för iordningställande av brytningsområdet med hänsyn till bl.a. storspov genom att stubbrytning, djupfräsning m.m. inte får utföras under fåglarnas häckningsperiod 15 april till och med den 30 juni. **Den beskrivna skyddsåtgärden är fullständigt otillräcklig, eftersom den störning i form av bl.a. stubbrytning och djupfräsning som kommer av exploateringen innebär en permanent förstörelse av storspovens livsmiljö och därmed sannolikt utrotar arten från området. Detta förefaller länsstyrelsen helt ha förbisett i sin bedömning, vilket är mycket allvarligt. Länsstyrelsen har inte heller bedömt hur en förändrad hydrologi påverkar förekomsten av mindre hackspett.** Bedömning av skadans allvar för storspovspopulationen och livsmiljön för mindre hackspett måste göras utifrån resonemang kring huruvida KEF kan bibehållas. Länsstyrelsen redovisar ingen sådan argumentation, varför såväl bedömningen som beslutet i frågan måste ogillas.

Den uppkomna skadan riskerar att bryta KEF för storspov i en avsevärd del av Tranemo kommun. Grimsås mosse utgör en av de sista häckningslokalerna för storspov i Tranemo kommun, där arten 2023 rapporterades enbart från Grimsås mosse och Bragnums mosse. Trenden har varit tydligt nedåtgående i många år, liksom på många andra håll. Storspov klassas numera som *Starkt hotad* i Sverige och är hotad/rödlistad även i Europa och globalt. Den planerade verksamheten innebär skada av väsentlig betydelse för miljön (storspovspopulationen), varför tillståndet bör upphävas. I händelse av att storspov i den ursprungliga tillståndsprövningen hade bedömts förbli opåverkad bör det i lagens mening nu vara oomtvistligt att en "olägenhet av väsentlig betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts" har uppkommit (punkt 3). Som redovisat ovan saknas emellertid bedömning av påverkan på storspov helt och hållet i beslutet!

Föreningarna vill i sammanhanget framhålla att EU-domstolens dom i de förenade målen C-473/19 och 474/19 *Skydda skogen* (2021-03-04) bl.a. tydliggör att Sveriges tillämpning av naturvårdslagstiftningen har lagt för mycket fokus på bevarandestatus och att större vikt ska läggas på vilken skada som den planerade verksamheten/åtgärden utgör för den aktuella livsmiljön och KEF för berörda arter. Skyddet ska gälla även om det inte är säkert – eller ens troligt – att en arts eller livsmiljös bevarandestatus upphör att vara god p.g.a. planerad åtgärd. Istället ska KEF för aktuella arter alltså upprätthållas inom ett enskilt område, även om risk för försämrade bevarandestatus saknas ur ett större (regionalt/nationellt) perspektiv. EU-domstolen

klargjorde att det svenska rättsväsendet har att tillse att KEF bibehålls för berörda arter samt att det för särskilt hänsynskrävande och prioriterade arter kan innebära att även enskilda individer, par, revir eller livsmiljöer måste skyddas från exploatering/hot. C-473/19 och 474/19 *Skydda skogen* medför att större naturvårdshänsyn måste tillämpas vid uppenbar risk för negativ påverkan på särskilt viktiga områden för fåglar, däribland torvmossar med hotade förekomster av storspov.

Den pågående och planerade verksamheten på Grimsås mosse måste definitivt betraktas som en störning som "inte saknar betydelse för att bibehålla populationen av fågelarten (storspov) på en tillfredsställande nivå eller återupprätta populationen till den nivån" enligt artikel 5 d fågeldirektivet och 4 § 4 p. artskyddsförordningen. Verksamheten strider således mot såväl miljöbalken som fågeldirektivet. Om Sveriges tolkning av fågeldirektivet innebär att uppenbara övergrepp sker på naturvårdsdirektivens syften och definitioner, torde det vara rimligt att lyfta frågan till EU-domstolen för att klargöra hur nytilkommen kunskap kan påverka tidigare beslut som senare visar sig innebära allvarlig negativ påverkan på särskilt skyddsvärda och prioriterade fågelarter.

Föreningarna anser fortsättningsvis att prejudikat står att finna i Mark- och miljööverdomstolens dom i mål P 10706-21 (2022-12-20). Det behandlar förvisso en detaljplans påverkan på mindre hackspett, vilket emellertid inte påverkar utgången av resonemanget i den relevanta frågan. I domskälen skriver MÖD: *"Även om EU-domstolen uttalat att artikel 5 d i fågeldirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar), som 4 § 4 artskyddsförordningen avser att genomföra, främst avser att skydda häcknings- och rastplatser (Kommissionen mot Polen i mål nr C-441/17, EU:C:2018:255, punkt 252) kan enligt motiven till den nya lydelsen av 4 § 4 artskyddsförordningen (Fm 2022:5) även negativ påverkan på en livsmiljö utgöra en störning... Sammantaget bedömer Mark- och miljööverdomstolen att avsaknaden av utredning angående förekomsten av mindre hackspett och vilka konsekvenser ett genomförande av planen kan få för arten innebär att det saknas förutsättningar för att anta planen. Beslutet om detaljplanen ska därför upphävas."*

Mark- och miljööverdomstolen bör i sin bedömning om prövningstillstånd beakta att mark- och miljödomstolens tekniska råd – med särskild expertis i fråga om bl.a. hur ekologisk påverkan ska bedömas i juridisk mening – har lämnat en skiljaktig mening som i huvudsak överensstämmer med vad föreningarna har anfört. Det tekniska rådet anser att länsstyrelsens beslut ska undanröjas och målet återförvisas till länsstyrelsen för fortsatt handläggning, med hänvisning till regler som tillkommit till följd av Sveriges EU-medlemskap. Rådet konstaterar att återupptagen och fortsatt torvtäkt i den omfattning som medges av länsstyrelsens beslut medför sådan skada som är förbjuden enligt 4 § artskyddsförordningen. Verksamheten kräver således dispens enligt 14 § artskyddsförordningen.

"Nämnda förhållanden skulle rätteligen ha utretts och bedömts inför länsstyrelsens beslut i fråga om att hos behörig tillståndsmyndighet begära återkallelse av torvtäktskoncessionen eller omprövning av densamma. Eftersom länsstyrelsen inte sört för fullgod utredning i fråga om rekvisiten i 24 kap. 3 § p.7 respektive 5 § p.1 anser jag att det överklagade beslutet ska upphävas och målet återförvisas till länsstyrelsen för fortsatt handläggning i enlighet med vad som utvecklats ovan."

Föreningarna yrkar härmed på att Mark- och miljööverdomstolen meddelar prövningstillstånd och beslutar om återförvisning av målet till länsstyrelsen för utredning av påverkan på bl.a. arterna storspov och mindre hackspett samt huruvida det vore möjligt att lämna dispens för den planerade verksamheten.

Daniel Bengtsson
Fågelskyddsansvarig
BirdLife Sverige
Tel. 070 515 45 33
daniel.bengtsson@birdlife.se

Anders Svensson
Ordförande
Västergötlands OF
Tel. 070 522 66 84
anders.limmared@telia.com